

■ ■ NİSAN 2025 | Aylık

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

Eğitim

Araştırmaları

"Öğretmen Olmak, Öğretmenlik Yapmaktan/Öğretmen Olarak Çalışmaktan Farklıdır": İspanya'da Öğretmen Adaylarının Uygulama Deneyimlerinin Değerlendirilmesi

Neoliberal Zamanlarda Yetişkin Öğrenciler Olarak Öğretmenler: Motivasyonlar, Eğilimler ve Uygulamalar

Okul Yöneticilerinin İnovasyona Yönelik Öz Yeterliliği: Mesleki Gelişim ve Öğrenme Ağlarının Etkisi

Stajda Mentörlük: İş Birlikçi Gözlem Araçlarıyla Öğretmen Adaylarının Farkındalık Kazanmasını Desteklemek

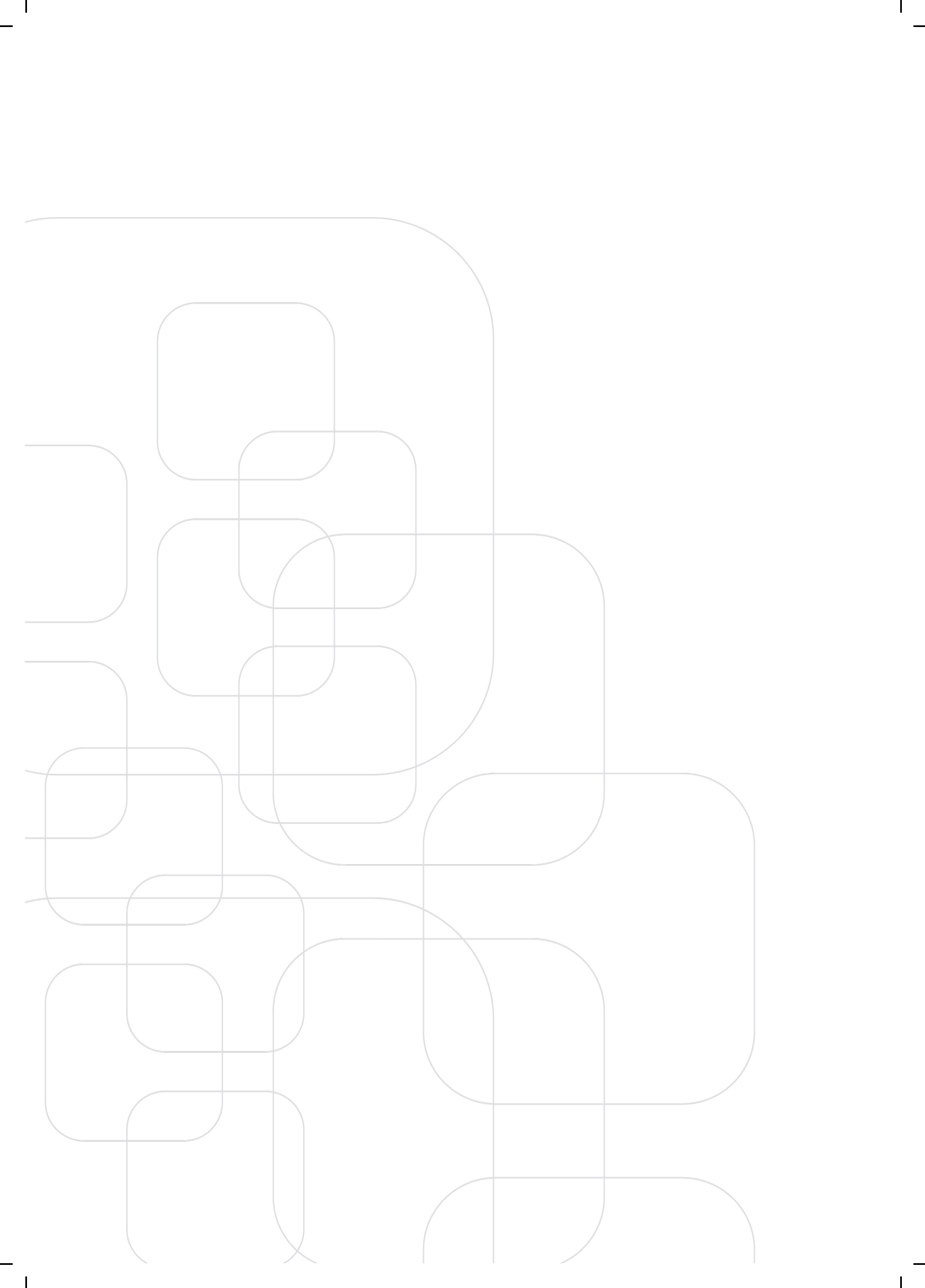
Toplum

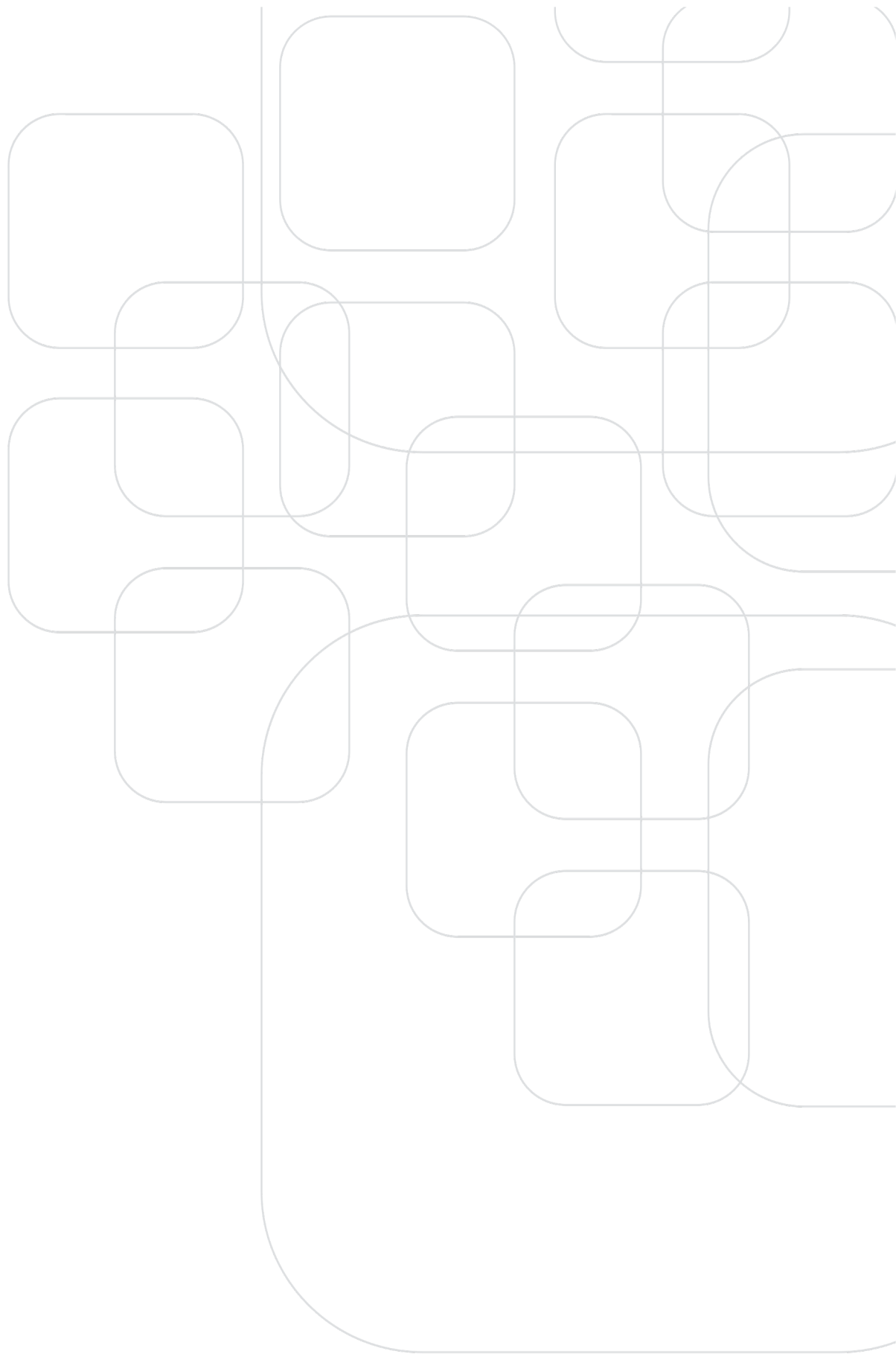
Araştırmaları

Zaman Aşımı: Anneler Arasında İş Kurmada Aile Dostu Politikaların Rolü

Tıklamalardan Bahislere: Sosyal Medya Etkileşiminin Kumar Şiddeti Üzerindeki Etkisi - Kesitsel Bir Araştırma

Singapur'da Babalık İzni, Aile Dinamikleri ve Çocukların Davranışları

Genel Yayın Yönetmeni
Volkan Levent Akgünlü

Editör
Amine Ertürk

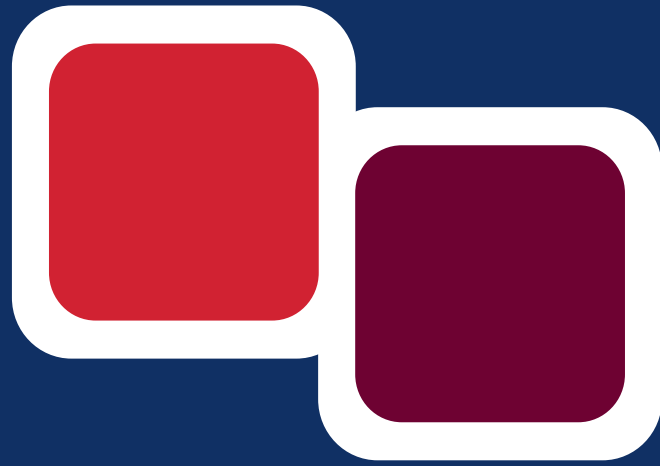
Hazırlayanlar
Banu Zehir
Fatma Betül Karalı

Yayın Türü
Bülten

Yönetim Yeri
Burhaniye Mah. Hacı Reşit Paşa Sok. No:18 Üsküdar/İstanbul

İletişim
0216 422 00 22
www.enstitusosyal.org
info@enstitusosyal.org

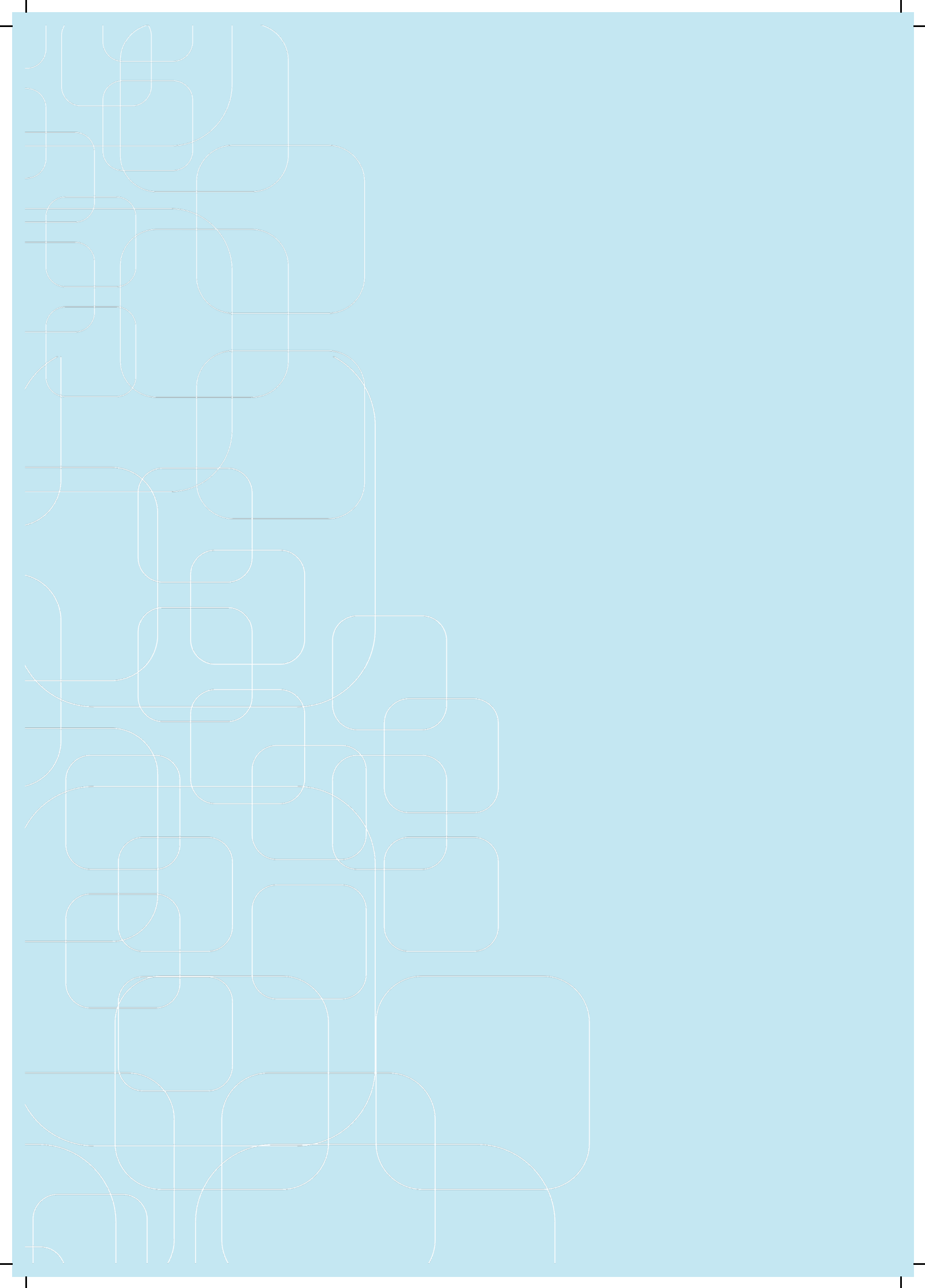
Dünyadan Araştırma Gündemi, eğitim ve toplum bilimleri alanlarında akademik seçki sunan ücretsiz bir yayındır.

■ ■ NİSAN 2025 | Aylık

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

EĞİTİM

ARAŞTIRMALARI

Professional Development in Education

Professional Development in Education (PDiE), öğretmen eğitimi ve mesleki gelişim alanında yayımlanan saygın akademik dergilerden biridir. Taylor & Francis tarafından yayımlanan ve Social Sciences Citation Index (SSCI) kapsamında taranan bu dergi, yılda altı sayı çıkararak eğitimde mesleki öğrenmenin dinamiklerini ele alan özgün çalışmalara yer vermektedir. Dergi, öncelikli olarak eğitimcilerin öğrenme süreçleri ve mesleki kimlik gelişimlerine, okul temelli uygulamalar ve eğitim politikalarıyla olan etkileşimlerine odaklanan çalışmalara yer vermektedir.

1 “ÖĞRETMEN OLMAK, ÖĞRETMENLİK YAPMAKTAN/ÖĞRETMEN OLARAK ÇALIŞMAKTAN FARKLIDIR”: İSPANYA’DA ÖĞRETMEN ADAYLARININ UYGULAMA DENEYİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

‘BEING A TEACHER IS DIFFERENT FROM WORKING AS A TEACHER’: EVALUATING PRE-SERVICE PRIMARY SCHOOL TEACHERS’ PRACTICUM EXPERIENCES IN A SPANISH CONTEXT

Günümüz eğitim sistemlerinde öğretmenlerin profesyonelleşmesi teknik ve standart odaklı bir hâle gelmiştir. Bu durum öğretmen adaylarının mesleki kimliklerinin oluşum sürecini ve mesleğe yönelik algılarını derinden etkilemektedir. Özellikle staj deneyimleri, öğretmen adaylarının mesleğin gerçeklikleri ile yüzleştiği ilk somut süreçtir. İspanya özelinde, Avrupa Yüksek Öğretim Alanı’nın (European Higher Education Area-EHEA) eğitim politikaları çerçevesinde öğretmen adaylarının sadece teknik becerilerinin değil, etik değerler, eleştirel düşünme ve pedagojik farkındalık gibi daha geniş kapsamlı yetkinliklerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Ancak uygulamada karşılaşılan bürokratik yükler ve katı müfredat uygulamaları, öğretmen adaylarının mesleğe dair ideallerini sorgulamalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda araştırma, öğretmen adaylarının pratik deneyimleri aracılığıyla mesleğe dair kavrayışlarını nasıl geliştirdiklerini derinlemesine incelemektedir.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının staj deneyimleri sırasında mesleki gelişimlerini nasıl algıladıklarını, hangi desteğe ihtiyaç duyduklarını ve stajın mesleki kimliklerini şekillendirmede ne ölçüde etkili olduğunu incelemektir.

YÖNTEM

• Araştırma Modeli:

Çalışma, nitel ve boyamsal bir vaka çalışması olarak tasarlanmıştır. Bu yaklaşım, katılımcıların deneyimlerini zaman içinde derinlemesine anlamayı ve öğretmen adaylarının mesleki kimlik oluşum süreçlerini kapsamlı olarak incelemeyi mümkün kılmıştır.

• Örneklem:

Araştırmanın örneklemini İspanya’daki bir üniversitede öğrenim gören dokuz öğretmen adayı (7 kadın, 2 erkek) oluşturmaktadır. Katılımcılar farklı sosyoekonomik düzeylerdeki özel ve devlet destekli (charter) okullarda staj yapmışlardır.

- **Veri Toplama Süreci:**

Veriler, her bir yılın bir staj dönemine denk geldiği dört yıllık bir süreçte (2019-2023) toplanmıştır. Bu araştırmada, görüşmelere ek olarak "Photovoice" isimli görsel bir veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Photovoice yöntemi, katılımcılardan belirli bir konudaki algılarını ya da deneyimlerini çizimler ya da fotoğraflar aracılığıyla görsel olarak ifade etmelerini isteyen bir tekniktir. Araştırmada öğretmen adaylarından, bir ilkokul öğretmenin kimliğini temsil eden çizimler yapmaları istenmiştir. Daha sonra görüşmeler sırasında katılımcılar, yaptıkları çizimleri açıklayarak mesleki kimliklerine dair düşüncelerini dile getirmiştir. Bu sanat temelli yöntem, katılımcıların karmaşık ve soyut konulardaki yansıtma becerilerini harekete geçirerek, geleneksel görüşme yöntemleriyle elde edilmesi zor olan zengin ve derin bilgilerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu çalışmada, yalnızca yarı yapılandırılmış görüşmelerden ve öğretmen adaylarının çizimlerinden toplanan veriler kullanılmış ve tartışılmıştır.

- **Veri Analizi:**

Araştırmada elde edilen veriler refleksif tematik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde hem görüşmelerden hem de çizimlerden elde edilen veriler karşılaştırmalı olarak incelenmiş, ortaya çıkan temalar ve alt temalar üzerinde derinlemesine analiz yapılmıştır.

TEMEL BULGULAR

Çalışmanın bulguları üç temel tema altında toplanmıştır:

- **Meslek Algısı ve Gerçeklik Şoku: İş ve Meslek**

Öğretmen adayları staj sürecinde, öğretmenliğin yalnızca akademik bilgiyi aktarmaktan ibaret olmadığını, aynı zamanda öğrencilerin sosyal duygusal gelişimlerine de destek vermeleri gerektiğini fark etmiştir. Okul ortamındaki katı müfredat baskısı, sürekli bürokratik yükler ve yoğun çalışma saatleri, adayların başlangıçtaki idealist öğretmenlik algılarıyla çelişmiş ve ciddi hayal kırıklıkları yaşamalarına neden olmuştur. Bir adayın ifadeleri bunu çok açık bir şekilde özetlemektedir: Öğretmenliğin, toplumun zannettiği gibi geniş tatil olanaklarına sahip, rahat bir meslek olmadığını, aksine kişisel zamanın sınırlı, sorumlulukların ise aşırı olduğunu fark etmişlerdir. Ayrıca staj sırasında öğretmenlerin yaşadığı yoğun tükenmişlik ve stres ortamına tanıklık eden adaylar, mesleğin zorlu koşulları ile kişisel yaşamları arasında sürdürülebilir bir denge kurmanın önemini anlamıştır.

- **Mesleki Gelişim İhtiyaçları: İyi Bir Eğitimci Olmak İçin Ne Gerekliyor?**

Araştırmaya katılan öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğinde başarılı olmanın yalnızca pedagojik ve akademik bilgiyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda sabır, yaratıcılık, esneklik, açık fikirlilik, empati ve duygusal dayanıklılık gibi kişisel becerilerin de önemli olduğunu vurgulamıştır. Ancak staj sürecinde gözlemledikleri okullarda, bu tür kişisel özelliklerin sergilenmesine yeterince fırsat verilmediğini, öğretmenlerin daha çok bürokratik ve standartlaştırılmış uygulamalara uymaya zorlandığını ifade etmişlerdir.

Bu durum, adayların kendi değerleri ve idealleri ile okulda beklenen performans kriterleri arasında derin çatışmalar yaşamalarına neden olmuştur. Öğretmen adayları ayrıca, staj sürecinde yeterince desteklenmediklerini ve mesleki gelişimleri için eleştirel düşünme ve sorgulama becerilerini geliştirecek daha geniş alanlara ihtiyaç duyduklarını açıkça belirtmiştir.

- **Mesleki Kimliklerin Çizimler Yoluyla İfadesi**

Katılımcılar çizimlerinde, kendilerini öğretmen olarak nasıl gördüklerini somutlaştırmıştır. Çizimlerde, adayların mesleğe dair umutları ve kaygıları açıkça ortaya çıkmış; yaratıcılık, sabır ve öğrenci odaklılık gibi pozitif özelliklerin yanı sıra bürokratik yük ve otoriter okul yapılarından kaynaklanan endişeler de görselleştirilmiştir. Bir çizimde adayın kendisini pilot olarak çizmesi ve mesleğe ilişkin taşıdığı "bagaj"da ailelerin beklentileri, okul yönetiminin talepleri ve kâğıt işleri gibi zorlukları betimlemesi, adayların mesleki kimlik oluşumunda yaşadıkları karmaşık iç çatışmaları net biçimde ortaya koymuştur. Başka bir çizimde ise aday, kalbini eğitimsel ilkelerle doldurmuş olarak tasvir ederken, çevresindeki katı uygulamaların kendi değerlerine tehdit oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu görsel veriler, öğretmen adaylarının sözlü ifadelerini tamamlayarak, mesleki kimlik gelişimi konusundaki derin ve karmaşık duygularının somut bir biçimde ifade edilmesini sağlamıştır.

SONUÇ

Çalışma sonuçları, öğretmen adaylarının mesleki kimliklerinin oluşumunda staj deneyimlerinin kritik öneme sahip olduğunu göstermiştir. Ancak staj süreçlerinde karşılaşılan aşırı teknikleştirilmiş ve bürokratikleşmiş eğitim ortamı, öğretmen adaylarının mesleki kimlik ve etik değerlerini şekillendirmelerini zorlaştırmaktadır. Araştırma, öğretmen eğitim programlarının, öğretmen adaylarına yalnızca teknik beceriler kazandırmak yerine, onların eleştirel düşünebilen, etik değerlere sahip, reflektif öğretmenler olarak yetişmelerini destekleyecek şekilde yeniden yapılandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda üniversite eğitmenleri ve okul temelli mentörlerin, öğretmen adaylarının mesleki kimlik gelişimini destekleyici, eleştirel ve reflektif bir eğitim ortamı yaratmada öncü rol üstlenmeleri gerektiği önerilmektedir.

2

NEOLİBERAL ZAMANLARDA YETİŞKİN ÖĞRENCİLER OLARAK ÖĞRETMENLER: MOTİVASYONLAR, EĞİLİMLER VE UYGULAMALAR

TEACHERS AS ADULT LEARNERS IN NEOLIBERAL TIMES:
MOTIVATIONS, TRENDS, AND PRACTICES

Son yıllarda neoliberal politikalar eğitim sistemlerini derinden etkilemiş, öğretmenlerin mesleki öğrenme süreçleri ve motivasyonları yeniden şekillenmiştir. Neoliberalizm, eğitimde bireyselleşme, hesap verebilirlik ve performansa dayalı yaklaşımları teşvik ederek öğretmenlerin profesyonel gelişimlerini ve öğrenme biçimlerini değiştirmiştir. Bu bağlamda öğretmenler artık yalnızca bilgiyi aktaran değil, aynı zamanda sürekli öğrenen yetişkinler olarak görülmektedir. Öğretmenlerin profesyonel öğrenme süreçleri ise motivasyonlarını, iş tatminlerini ve eğitimdeki kaliteyi doğrudan etkileyen kritik unsurlardan biri hâline gelmiştir. Bu makalede öğretmenlerin yetişkin öğrenenler olarak yaşadıkları deneyimler, neoliberal politikaların etkileri ışığında analiz edilmiştir.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, neoliberal eğitim politikalarının öğretmenlerin yetişkin öğrenme süreçleri üzerindeki etkilerini incelemek ve öğretmenlerin mesleki öğrenmeye yönelik motivasyonlarını, öğrenme pratiklerini ve bu süreçlerde karşılaştıkları temel zorlukları derinlemesine anlamaktır.

YÖNTEM

- **Araştırma Modeli:**

Araştırmada nitel araştırma deseni tercih edilmiş olup, fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır.

- **Örneklem:**

Çalışma, İstanbul'daki özel ilköğretim okulları bağlamında yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemi, farklı yaş, cinsiyet ve kıdem düzeylerini temsil eden özel okullarda görev yapan toplam 24 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın geçerliliği için özel sektörde en az beş yıllık deneyim, en az iki farklı kurumda çalışmış olmak gibi kriterler belirlenmiştir.

- **Veri Toplama Süreci:**

Veriler, öğretmenlerin mesleki öğrenmeye yönelik motivasyonları, kullandıkları öğrenme stratejileri ve karşılaştıkları engelleri derinlemesine incelemek üzere hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır.

- **Veri Analizi:**

Görüşmelerden elde edilen veriler tematik analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Tematik analizde ilk aşamada veriler kodlanmış, daha sonra benzer kodlar temalar ve alt temalar hâlinde gruplanmıştır. Bu analiz süreciyle, neoliberal politikaların öğretmenlerin profesyonel gelişim süreçlerindeki etkileri açıkça ortaya konmuştur.

TEMEL BULGULAR

Tematik analize dayalı olarak bulgular beş tema altında ele alınmıştır.

- **Mesleki Öğrenme Motivasyonları**

Öğretmenlerin mesleki gelişime katılımları içsel ve dışsal motivasyonlarla şekillenmektedir. İçsel motivasyonlar, öğretmenlerin kişisel gelişim istekleri, öğrenme merakları ve öğrencilerine daha etkili olma arzularından kaynaklanmaktadır. Öğretmenler, öğrenme sürecinden keyif almakta ve kendi profesyonel tatminleri için mesleki gelişime katılmaktadır. Ancak görüşmelerde, öğretmenlerin içsel motivasyonunun altındaki önemli itici güçlerden birinin de eğitim sektörünün tetiklediği yetersizlik hisleri olduğu görülmüştür. Diğer yandan dışsal motivasyonlar ise kariyer fırsatları, sertifika ve diploma edinme gibi mesleki yükselme imkânlarıyla ilgilidir. Özellikle kariyerinin başındaki öğretmenler için dışsal motivasyonlar daha belirgin ve etkili olmaktadır.

- **Katılım Gösterilen Mesleki Gelişim Türleri**

Öğretmenler tarafından tercih edilen mesleki gelişim türleri, bireysel modeller ve okul temelli modeller olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Bireysel modeller, öğretmenlerin kendi inisiyatifleriyle katıldığı seminerler, kurslar ve konferanslar gibi etkinlikleri kapsamakta ve öğretmenlerin profesyonel tercihleriyle şekillenmektedir. Okul temelli modeller ise, okul yönetimi tarafından organize edilen, okulun ihtiyaç ve hedeflerine yönelik grup eğitimleri ve uygulamalı atölye çalışmalarıdır. Öğretmenler, mesleki öğrenme süreçlerini büyük ölçüde kendi bireysel çabalarıyla sürdürdüklerini dile getirmişlerdir. Resmî mesleki gelişim programlarının genellikle gerçek ihtiyaçlarını karşılamadığını, bu nedenle internet kaynakları, kitaplar ve çevrim içi platformlar gibi informal kaynakları daha çok kullandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar, neoliberal eğitim politikalarının rekabetçi bir ortam yarattığını ve bu durumun öğretmenler arası iş birliğini azalttığını belirtmişlerdir. Öğretmenler arasında mesleki öğrenme için yeterli paylaşım ve dayanışmanın oluşmadığına dikkat çekmişlerdir.

- **Tercih Edilen Mesleki Gelişim Konuları**

Öğretmenlerin mesleki gelişim için tercih ettikleri konular genellikle güncel eğitim trendleri, popüler öğretim yöntemleri ve teknoloji entegrasyonu gibi alanlardan oluşmaktadır. Katılımcılar özellikle eğitimde yenilikçi uygulamalar ve popüler konulara odaklanarak, kısa vadede okul ve kariyerlerinde fark yaratabilecekleri alanları tercih etmektedir. Bu eğilim, mesleki gelişim programlarının pazarlama ve trend odaklı stratejilerle sunulmasını teşvik etmektedir.

- **Katılım Sıklığı ve Biçimi**

Mesleki gelişim etkinliklerine katılım sıklığı, kariyer evresine ve öğretmenin mesleki önceliklerine göre farklılaşmaktadır. Kariyerinin başındaki öğretmenler, sertifika ve diplomaları biriktirmek ve istihdam edilebilirliklerini artırmak için mesleki gelişime daha sık ve düzenli katılmaktadır. Daha deneyimli öğretmenler ise, mesleki gelişimi profesyonel bilgi ve becerilerini tazelemek ya da güncellemek için daha seçici bir yaklaşımla tercih etmektedir. Ayrıca, mesleki gelişim etkinliklerine katılımda çevrim içi platformların yaygınlaşması ve zaman kısıtlarının öğretmenlerin katılım biçimlerini şekillendirdiği gözlemlenmiştir.

- **Bütçe**

Öğretmenlerin mesleki gelişim için bütçe tahsisi, okulların finansman politikalarına göre şekillenmektedir. Özel okullarda, mesleki gelişim genellikle okul bütçesinden finanse edilmektedir. Öğretmenler bireysel olarak masraf yapmak yerine, okul yönetiminin sağladığı eğitim fırsatlarına yönelmektedir. Ancak bütçe sınırlılıkları, öğretmenlerin tercihlerini kısıtlamakta ve yönetimin belirlediği programlara bağımlı hâle getirmektedir. Bu durum öğretmenlerin bireysel mesleki gelişim tercihlerini özgürce yapabilme özerkliğini azaltmakta ve okul yönetiminin kararlarını merkezi konuma yerleştirmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, neoliberal eğitim politikalarının öğretmenlerin profesyonel gelişim süreçlerini ve motivasyonlarını olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin öğrenme motivasyonları içsel ve dışsal faktörlerden etkilense de, neoliberal politikaların getirdiği performans odaklı, bireyselleşmiş ve rekabetçi ortam genellikle öğretmenlerin içsel motivasyonlarını baskılamakta ve uzun vadede tükenmişliğe neden olmaktadır. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin gerçek ihtiyaçlarına cevap veren, içsel motivasyonu ve iş birliğini destekleyen mesleki gelişim modellerinin önemini vurgulamaktadır. Eğitim politikalarının öğretmenlerin mesleki özerkliklerini artırıcı ve kolektif öğrenme ortamlarını teşvik edici biçimde yeniden düzenlenmesi önerilmektedir. Böylece öğretmenlerin hem mesleki tatminleri artacak hem de eğitim kalitesi daha sürdürülebilir hâle gelecektir.

3

OKUL YÖNETİCİLERİNİN İNOVASYONA YÖNELİK ÖZ YETERLİĞİ: MESLEKİ GELİŞİM VE ÖĞRENME AĞLARININ ETKİSİ

*SCHOOL LEADERS' INNOVATION-RELATED SELF-EFFICACY:
PROFESSIONAL DEVELOPMENT AND LEARNING NETWORKS
MAKE A DIFFERENCE*

Okul liderlerinin öz yeterlik algıları, okulların yönetim başarısı ve yeniliklerin uygulanmasında kritik bir öneme sahiptir. Özellikle inovasyona yönelik öz yeterlik, okul yöneticilerinin değişimi gerçekleştirebilme kapasitesi ile ilişkilidir. Ancak bu özelliğin nasıl geliştiği, özellikle profesyonel öğrenme fırsatlarının bu süreç üzerindeki etkisi yeterince incelenmemiştir. Bu çalışma, okul liderlerinin inovasyona yönelik öz yeterliklerini etkileyen faktörleri araştırmakta; Bandura'nın öz yeterlik kaynakları (başarı deneyimi, dolaylı deneyim, sözel ikna ve duygusal durumlar) ile profesyonel gelişim ve öğrenme ağlarının rolünü değerlendirmektedir.

AMAÇ

Araştırmanın temel amacı, okul liderlerinin inovasyona yönelik öz yeterlik algılarını hangi faktörlerin olumlu yönde etkilediğini belirlemek ve özellikle mesleki gelişim programları ile formel ve informal öğrenme fırsatlarının bu süreçteki etkisini analiz etmektir.

YÖNTEM

• Araştırma Modeli:

Çalışmada nicel bir yöntem tercih edilmiş ve kesitsel bir tasarım kullanılmıştır. Araştırmada, okul liderlerinin öz yeterlik algıları ve bu algıların çeşitli faktörlerle ilişkileri incelenmiştir.

• Örneklem:

Araştırmanın örneklemi Almanya'dan, farklı eğitim kademelerinden toplam 405 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Katılımcılar, rastgele seçilmiş ve Almanya genelindeki okul türlerini temsil edecek şekilde belirlenmiştir.

• Veri Toplama Araçları:

Veriler, çevrim içi anket yöntemiyle toplanmıştır. Anketlerde, öz yeterlik algıları, başarı deneyimleri, sözel ikna, duygusal durumlar ve öğrenme fırsatlarıyla ilgili sorulara yer verilmiştir. Ölçüm araçları daha önce geçerliliği kanıtlanmış ölçeklerden uyarlanmıştır. Ayrıca, okul büyüklüğü, okul türü, mesleki deneyim gibi kontrol değişkenleri de anketlere dâhil edilmiştir.

düşünceye ilham
değişime yön

- **Veri Analizi:**

Verilerin analizinde yapısal eşitlik modellemesi (SEM) kullanılmıştır. Modelin uyumu ve parametre tahminlerinin sağlamlığı çeşitli istatistiksel göstergelerle değerlendirilmiştir. Ayrıca, aracılık analizleri ile dolaylı etkiler de incelenmiştir.

TEMEL BULGULAR

Öz Yeterliğin Temel Kaynakları

- **Başarı Deneyimi:** Okul liderlerinin daha önce elde ettikleri başarıların, inovasyona yönelik öz yeterliklerini güçlü şekilde belirlediği görülmüştür. Liderlerin geçmiş başarıları, yeni ve zorlu durumlarda daha öz güvenli davranmalarını sağlamaktadır.
- **Sözel İkna:** Ekip üyelerinin okul liderlerine yönelik teşvik ve desteği, liderlerin kendilerine olan güvenlerini önemli ölçüde belirlemektedir.
- **Duygusal Durumlar:** Tükenmişlik duygusu, okul liderlerinin öz yeterlikleri ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Yorgunluk ve stres yaşayan liderler, yeniliklere yönelik güvenlerini kaybetme eğilimindedir.
- **Dolaylı Deneyim ve Mentörlük:** Mentörlerin rol modeli olarak ya da destekleyici olarak varlığı, öz yeterlik üzerinde anlamlı bir etki yaratmamıştır. Özellikle mentörlük programlarına katılan liderlerin öz yeterlik düzeyleri beklenmedik şekilde daha düşük çıkmıştır.

Mesleki Gelişim Fırsatları ve Öğrenme Ağları

- **Üniversite Tabanlı Eğitimler:** Üniversitelerde sunulan eğitim ve sertifika programlarına katılan okul liderleri, inovasyona yönelik öz yeterlik açısından belirgin şekilde daha yüksek skorlar almıştır. Bu tür eğitimler, liderlerin öz güvenlerini artıran derinlikli bilgi ve beceriler sağlamaktadır.
- **Profesyonel Öğrenme Ağları:** Liderlerin profesyonel öğrenme ağlarına katılımı, öz yeterlik algılarını olumlu etkilemektedir. Bu ağlar, liderlerin bilgi ve deneyim paylaşımı yoluyla öz yeterliklerini artırmalarına yardımcı olmaktadır.
- **Hizmet İçi Eğitimler ve Diğer Eğitim Fırsatları:** Resmî hazırlık programları ve okul idarelerinin sunduğu hizmet içi eğitimler, liderlerin öz yeterliklerini anlamlı şekilde artırmamıştır. Ayrıca, profesyonel literatür okuma gibi bireysel öğrenme etkinliklerinin de belirgin bir etkisi bulunmamıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, okul liderlerinin inovasyona yönelik öz yeterliklerinin gelişiminde en etkili faktörlerin geçmiş başarı deneyimleri, ekip üyelerinin desteği ve profesyonel öğrenme ağları olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma, liderlerin bireysel başarı deneyimlerinin ve sosyal desteğin öz yeterlik algılarını güçlendirdiğini vurgulamakta ve üniversite düzeyinde sunulan uzun soluklu eğitim programlarının önemini ortaya koymaktadır. Buna karşılık, mentörlük ilişkileri ve kısa süreli hizmet içi eğitimlerin beklenen etkiyi göstermemesi, bu programların içerik ve tasarımlarının yeniden değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Okul liderlerinin profesyonel gelişim süreçlerinin, onları yenilikçilik konusunda daha donanımlı hâle getirecek şekilde düzenlenmesi önerilmektedir. Özellikle, liderlerin erken aşamalarda farklı görev ve sorumlulukları denemelerine ve deneyim kazanmalarına olanak sağlayan eğitim ortamları oluşturulmalıdır. Ayrıca liderlerin tükenmişlik riskini azaltmak için destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve iş yüklerinin daha dengeli dağıtılması kritik önem taşımaktadır. Bu öneriler doğrultusunda, okul liderlerinin öz yeterliklerini artırmaya yönelik programlar daha etkili hâle getirilebilir.

4

STAJDA MENTÖRLÜK: İŞ BİRLİKÇİ GÖZLEM ARAÇLARIYLA ÖĞRETMEN ADAYLARININ FARKINDALIK KAZANMASINI DESTEKLEMELİK

MENTORINGIN PRACTICUM: SUPPORTING STUDENT TEACHERS' LEARNING TO NOTICE WITH COLLABORATIVE OBSERVATIONAL TOOLS

Öğretmen eğitiminde mesleki farkındalık, sınıf içi etkileşimleri gözlemleme, analiz etme ve profesyonel kararlar alma becerisini kapsayan kritik bir yetkinliktir. Öğretmen adaylarının meslek hayatlarında kalıcı bir gelişim sergileyebilmeleri için staj sürecinde sınıf içi olayları doğru bir şekilde gözlemleyip değerlendirebilme becerisi kazanmaları önem taşımaktadır. Bu çalışma, mentörlük süreçlerini yapılandırmak ve aday öğretmenlerin sınıf içi gözlem becerilerini geliştirmek üzere tasarlanan iş birlikçi gözlem araçlarının etkinliğini incelemektedir. Öğrencilerin öğrenme süreçlerinin gözlem yoluyla dolaylı olarak takip edilmesini sağlayan bu araçlar, adayların profesyonel farkındalıklarını geliştirmeyi ve derinlemesine yansıtmasını desteklemeyi hedeflemektedir.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının mentörlük görüşmelerinde kullanılan iş birlikçi gözlem araçları sayesinde sınıf içi olayları ve etkileşimleri fark etme (öğretmen farkındalığı) becerilerini nasıl geliştirdiklerini anlamaktır.

YÖNTEM

- **Araştırma Modeli:**

Çalışma nitel bir müdahale araştırması olarak tasarlanmıştır. Araştırmada gözlem temelli bir mentörlük çerçevesi (OMF - Observation-Grounded Mentoring Framework) oluşturularak kullanılmıştır.

- **Müdahale Çalışması "Gözlem temelli mentörlük":**

Bu çalışmadaki müdahale programı, öğretmen adaylarının sınıf içindeki önemli olayları fark etme becerilerini geliştirmek için tasarlanmıştır. Program, mentörlük sürecini yapılandırmak amacıyla oluşturulan "iş birlikçi gözlem araçları"na dayanmaktadır. Öğretmen adayları ve mentörler, ders öncesinde birlikte belirledikleri gözlem odaklarına göre ders sırasında sınıf içi etkileşimleri gözlemlemiştir. Ders sonrasında ise mentörler ve adaylar, gözlem notlarını iş birlikçi bir şekilde tartışarak sınıf içi olayları analiz etmiş ve bunlar üzerine derinlemesine düşünmüşlerdir.

- **Örneklem:**

Araştırma, Norveç'te bir üniversitenin ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği programında öğrenim gören sekiz staj grubundaki öğretmen adayları ve okul temelli mentor öğretmenlerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Toplam 26 öğretmen adayı ve altı mentor araştırmaya katılmıştır.

düşünceye ilham
değişime yön

- **Veri Toplama Araçları:**

Veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler, adayların ve mentörlerin yazılı geri bildirimleri ve tamamlanmış gözlem formlarından toplanmıştır. Veri toplama süreci, adayların staj dönemi boyunca gerçekleştirilmiştir.

- **Veri Analizi:**

Toplanan veriler Van Es ve Sherin'in "öğrenme için fark etme" çerçevesi doğrultusunda tematik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz, gözlem formlarının ve yazılı metinlerin kodlanması ve ardından bu kodların temalar ve alt temalar şeklinde gruplandırılmasıyla gerçekleştirilmiştir.

TEMEL BULGULAR

Araştırmmanın bulguları, kullanılan gözlem aracının (OMF), öğretmen adaylarının "fark etmeyi" öğrenmelerini nasıl desteklediğine dair iki temel hususa dikkat çekmektedir:

1. Önemli Olayları Fark Etme ve Sebeplerini Anlama

Öğretmen adayları, önceden belirlenmiş gözlem noktaları sayesinde sınıf içinde dikkat edilmesi gereken kritik olayları ve etkileşimleri daha iyi fark edebilmişlerdir. Özellikle ders planlamasıyla birlikte yapılan gözlem planlaması, adayların sınıf içi karmaşıklıkları azaltmasına ve önemli olayları ayırt etmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca mentörlerin rehberliğinde yapılan görüşmelerde, bu gözlemler, adayların derinlemesine düşünmelerini teşvik ederek pedagojik ilkeler ve uygulama arasındaki bağlantıyı güçlendirmiştir. Aday öğretmenler, gözlem araçları sayesinde odaklarını ne öğrettiklerinden, öğrencilerin ne öğrendiğine çekebilmişlerdir.

2. Üniversite Temelli Öğrenme ile Staj Deneyimleri Arasında Bağlantı Kurma

Başlangıçta adaylar için teorik bilgiler ile pratik deneyimleri arasında bağlantı kurmak zorlu olmuştur. Ancak iş birlikçi gözlem araçlarıyla yapılandırılmış mentörlük görüşmeleri ve yazılı geri bildirimler sayesinde bu bağlantılar zamanla güçlenmiştir. Özellikle mentörler tarafından teşvik edilen yazılı geri bildirimler, adayların teorik kavramlarla pratik uygulamalar arasında daha net bağlantılar kurmalarını sağlamıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, iş birlikçi gözlem araçlarıyla yapılandırılmış mentörlük süreçlerinin, öğretmen adaylarının profesyonel farkındalık gelişimlerini olumlu yönde destekleyebildiğini göstermiştir. Özellikle ders planlaması ile gözlem planlamasının entegre edildiği yapılar sayesinde öğretmen adayları, karmaşık sınıf ortamlarında neyin önemli olduğunu daha etkili biçimde fark etmiş ve derinlemesine düşünebilmiştir. Araştırma ayrıca, teorik bilgi ile pratik arasındaki bağlantının güçlendirilmesinde yazılı geri bildirimlerin kritik rolünü vurgulamaktadır. Bu nedenle öğretmen yetiştirme programlarında mentörlük süreçlerinin iş birlikçi gözlem araçları ile yapılandırılması, adayların mesleki gelişimini destekleyen etkili bir yöntem olarak önerilmektedir.

TOPLUM

ARAŞTIRMALARI

Entrepreneurship Theory and Practice

Entrepreneurship Theory and Practice, girişimcilik teorisini geliştiren, test eden veya genişleten kavramsal ve deneysel çalışmaları yayımlayan, disiplinler arası bir akademik dergidir. Derginin misyonu, girişimcilik alanının ilerlemesine katkı sağlayan özgün araştırmaları yayınlamaktır. Dergide; yeni girişimlerin oluşturulması, geliştirilmesi, büyümesi ve performansı, girişimcilerin özellikleri ve davranışları, aile işletmeleri, kurumsal ve sürdürülebilir girişimcilik, ulusal ve uluslararası girişimcilik çalışmaları, girişimcilikte araştırma yöntemleri ve girişim finansmanı gibi geniş bir konu yelpazesinde makalelere yer verilmektedir.

1 ZAMAN AŞIMI: ANNELER ARASINDA İŞ KURMADA AİLE DOSTU POLİTİKALARIN ROLÜ

TIMEOUT: THE ROLE OF FAMILY-FRIENDLY POLICIES IN BUSINESS START-UP AMONG MOTHERS

İş yaşamında süregelen cinsiyete dayalı eşitsizlikler, kadınların çalışma hayatında karşılaştığı zorlukların daha derinlemesine incelenmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle annelik rolüne sahip kadınlar, hem iş hem de aile yaşamı arasında denge kurmakta çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Bu çalışma, girişimci anneler üzerinden ebeveyn izni politikalarının önemini ele almakta ve kadınların girişimcilik pratikleri ile çalışma yaşamındaki deneyimlerini analiz etmektedir. İsveç örneği üzerinden yürütülen çalışmada, aile dostu politikaların kadın girişimciliğine ve iş yaşamında toplumsal cinsiyet eşitliğine etkisi kapsamlı biçimde değerlendirilmiştir. İsveç refah sisteminin sağladığı; ebeveynlik izni, doğum sonrası izin, konut yardımı, istihdam koruması, çocuk bakımı yardımı vb. yasalar kadınların iş gücünü destekleyen bir sistem olarak değerlendirilmektedir. İsveç'teki sistem, küçük çocuğu olan annelere hem çalışıp hem de çocuk bakma konusunda destek sunduğu için bu kadınların girişimciliği bir zorunluluk olarak değil, daha çok bir tercih olarak görme olasılığını arttıracak ifade edilmektedir. Bahsedilen sistemin, girişimcilikten çok istihdama yönlendirilmesi, girişimciliğin bir zorunluluk olmasını engellemektedir.

AMAÇ

İsveçli annelerin örneklemini oluşturduğu bu çalışmada, kadınların neden girişimci olmayı tercih ettikleri konusu ele alınmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, aile dostu politikaların annelerin kariyer hayatlarını nasıl etkilediğini araştırmak olmuştur. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma soruları ele alınmıştır:

- Küçük çocukları olan kadınlar, İsveç gibi aile dostu politikalarla karakterize edilen kurumsal bir bağlamda neden iş kuruyorlar?
- Aile dostu politikalar kadınların kariyer kararlarını nasıl etkiliyor ve şekillendiriyor?

YÖNTEM

• Metodoloji:

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada çoklu vaka çalışması tercih edilmiş; iş kurma sürecinin cinsiyet ile ilişkisi test edilmiştir. Boylamsal yöntem kullanılarak, katılımcılar üç yıl boyunca izlenmiş ve bu süre zarfında iş kurma süreci, cinsiyet ve toplumsal bağlam açısından derinlemesine incelenmiştir.

- **Veri Toplama:**

Bu çalışmada 18 İsveçli kadın girişimci ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Amaçlı ve kartopu örneklem yöntemi ile seçilen kişiler; çalıştıkları sektörler, işletme büyüklüğü ve çocuk sayıları bakımından farklılık göstermektedir. Görüşmelerde yaşam öyküsü yaklaşımı benimsenmiş; katılımcıların deneyimlerini sundukları bir ortam yaratılmıştır.

- **Veri Analizi:**

Veri analizi süreci, iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, katılımcıların iş kurma süreci ve kararlarını nasıl anlamlandırdıklarını incelemek için anlatı analizi kullanılmıştır. Bu analizde, bireylerin yaşadıkları deneyimlerin bağlamını ve toplumsal yapıyı anlamak amacıyla, hikâyelerindeki temalar, olay örgüsü ve karakterler gibi kurucu unsurlar belirlenmiştir. İkinci aşamada ise, tematik analiz kullanılarak, katılımcıların deneyimlerinden ortaya çıkan ana temalar ve örüntüler incelenmiştir. Bu aşamada, sosyokültürel bağlam ve yapısal koşullar göz önünde bulundurularak, veriler üzerinde teoriler geliştirilmiş ve kodlar oluşturulmuştur. Temalar arasında benlik, annelik, ebeveyn izni, girişimcilik gibi unsurlar belirlenmiş ve bunlar arasında anlamlı ilişkiler ortaya konmuştur. Bu süreç, katılımcıların hikâyelerinin derinlemesine analiz edilmesini ve araştırma sorularına yanıtlar üretmek için yapılandırılmasını sağlamıştır.

TEMEL BULGULAR

Bu çalışmanın sonucunda, katılımcıların girişimcilik hikâyelerinin farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Tüm bu farklı hikâyelerden 3 ana hikâye belirlenmiş, 3 farklı kod oluşturulmuştur: açık bir seçim olarak girişimcilik, mesleğini icra etmenin bir yolu olarak girişimcilik, girişimciliğin seçime dönüşmesi.

1. Ebeveyn izni kadınların girişimcilik kararlarını şekillendiren bir fırsattır.

Anne olmanın girişimcilik kararları üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığı, bunun yerine çocuklarıyla evde kalma ve hayatlarına dair düşünme fırsatının kadınları girişimci olmaya yönlendirdiği görülmüştür. İsveç'in refah sistemi, kadınlara iş kurma sürecinde güvence sağlayarak, risk almalarını ve başarısız olmaları durumunda işlerine geri dönmelerini mümkün kılmaktadır. Katılımcılar, ebeveyn izninin onlara fırsat yaratma, iş kurma hayallerini düşünme ve hayata geçirme konusunda zaman kazandırdığını belirtmişlerdir. Bu çalışma, kadınların girişimciliği, annelik rolüne uyum sağlamaktan ziyade, kendi tercihlerini ve toplumsal yapıyı yeniden değerlendirme sürecinin bir sonucu olarak benimsediklerini ortaya koymaktadır. Ebeveyn izni, günlük rutinde bir kesinti yaratarak kadınlara düşünme, plan yapma ve öz-yansıtma için zaman ve alan sunmuş; bu süreç de girişim kararlarına zemin hazırlamıştır.

Katılımcılar girişimciliği ailevi ihtiyaçlardan ziyade, kişisel gelişim ve gelecek planlamasıyla ilişkilendirmiştir. Çoğu kadın, işletmesini ev dışı alanlarda kurmuş ve çocuk odaklı olmayan işlere yönelmiştir. Elde ettikleri kaynakları etkili kullanarak, büyüme potansiyeli olan ve çoğunlukla çalışan istihdam eden girişimler kurmuşlardır. Bu bağlamda, zaman hem girişimi başlatmak hem de geliştirmek için stratejik bir kaynak olarak değerlendirilmiştir.

2. Cinsiyet eşitliğinin bir yansıması olarak eş katılımı gerekli görülmektedir.

İsveç'teki kadınların girişimcilik deneyimlerinde, eşlerinin çocuk bakımı ve ev işlerine katılımı önemli bir rol oynamaktadır. Girişimcilik kararından sonra başka çocuk sahibi olmayan kadınlar ebeveyn izninin değerine daha fazla odaklanırken, eşlerinin ebeveyn izni kullanıp kullanmamalarına pek dikkat etmemişlerdir. Ancak, girişimcilik deneyimlerini sürdüren ve ikinci çocuğu olan kadınlar, eşlerinin desteğini vurgulamış ve iş ile ebeveynliği bir arada yürütmede kritik bir rol oynadıklarını belirtmişlerdir. Cinsiyet eşitliği değerlerinin, iş kurma ve sürdürme kararlarına olumlu etkisi olmuştur. İsveç'in girişimcilik bağlamı, düzenleyici yasal çerçeve, güçlü bir kreş sistemi ve toplumsal normlar tarafından şekillendirilmiştir. Bu bağlamda, kadınlar ve erkekler iş yoluyla kendilerini gerçekleştirmeyi ve eşit ebeveynlik rollerini benimsemeyi teşvik etmektedir.

3. Kurumsal ortam iş ve aile yaşamı dengesini etkileyebilmektedir.

Araştırmanın bulgularına göre, cinsiyete dayalı kurumsal kısıtlamalar kadın girişimciliğini engelleyici bir rol oynarken, destekleyici kurumsal düzenlemeler, özellikle zaman ve esneklik sunan ebeveyn izni gibi politikalar, kadınların girişimcilik kararlarını kolaylaştırıcı bir etki yaratmaktadır. Kadınlar, zaman ve alan sağlandığında yaşam hedeflerini değerlendirme, fırsatları belirleme ve anlamlı kariyer yolları oluşturma konusunda daha özgür hareket edebilmiştir. Ancak bu sürecin etkili olabilmesi için sadece politikaların değil, aynı zamanda cinsiyet eşitliğini destekleyen sosyal değerlerin de varlığı gereklidir. Bulgular, kurumsal ortamların bireysel davranışları doğrudan şekillendirdiğini ve kadınların kariyer seçimlerinin bu yapılarla yakından ilişkili olduğunu göstermiştir.

4. Devlet politikaları ve aile içi destek sistemleri birlikte çalışmaktadır.

Bu çalışma, bir işletmenin en uygun şekilde, kadının son çocuğunun doğumundan sonra kurulabileceğini ortaya koymuştur. Buna göre aile dostu politikalar, kadınlara iş kurma sürecinde zaman kazandırır da, bazı olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Örneğin, kadınlar iş kurmak için doğru zamanı beklerken istihdamda kalabilir veya işletme kurulduktan sonra ebeveyn izni, gelişme ve büyüme sürecini yavaşlatabilir. Ancak bu noktada, ev içinde çocuk bakımı ve ev

işlerinin paylaşımına dair cinsiyet eşitliği değerleri belirleyici olur. Kadınların girişimlerini sürdürebilmesi için partnerlerinin desteğinin önemli bir rol oynadığı görülmüştür.

SONUÇ

Bu çalışmada, zaman kavramı kadınların sıklıkla erişemediği kıt ve değerli bir kaynak olarak kavramsallaştırılmıştır. Çalışma, ebeveyn izni süresince kadınların üç temel zaman avantajı kazandığını ortaya koymuştur: düşünmek ve yeniden düşünmek için zaman, çevreyi gözlemleyip fırsatları belirlemek için zaman ve bir girişimi planlayıp hayata geçirmek için zaman. Bu yönleriyle ebeveyn izni, kadınlara girişimcilik sürecini başlatmak için hem düşünsel hem de pratik bir alan sunmaktadır. Kadınların işletme sahibi olma oranını artırmak tek başına eşitliği garanti etmez; asıl önemli olan, kadınların bu alanı bir zorunluluk değil, bilinçli bir kariyer tercihi olarak görmelerini sağlayacak yapısal koşulları oluşturmaktır. İyi işleyen bir refah sistemi kadınlara hem girişimcilik için zaman ve alan tanımakta hem de bakım yükümlülüklerini paylaşarak sürdürülebilir girişimcilik yolunu açmaktadır. Çalışmada, bu sistemin, kadınları ailelerini tamamlamadan önce iş kurmaktan vazgeçmesine sebep olmaması ve çocuk sayısı artsa bile girişimlerine devam etmelerini destekleyecek şekilde esnetilmesi gerektiği savunulmuştur.

INQUIRY: Journal of Healthcare Provision and Public Health

INQUIRY: Journal of Healthcare Provision and Public Health, sağlık uygulamalarını ve politikalarını şekillendirmeyi amaçlayan araştırmaları yayımlayan, hakemli ve açık erişimli bir akademik dergidir. 1964 yılından bu yana yayın hayatını sürdüren dergi, sağlık politikalarını geliştirmeye katkı sunmaya yönelik bilimsel katkılar sunmayı hedeflemektedir. Dergi; özgün araştırma makaleleri, sistematik ve anlatı türünde derlemeler, politika analizleri, politika özetleri, pilot çalışmalar, kısa raporlar, vaka çalışmaları gibi çeşitli yayın türlerini kabul eder.

2 TIKLAMALARDAN BAHİSLERE: SOSYAL MEDYA ETKİLEŞİMİNİN KUMAR ŞİDDETİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ - KESİTSEL BİR ARAŞTIRMA

FROM CLICKS TO BETS: HOW SOCIAL MEDIA ENGAGEMENT
INFLUENCES GAMBLING SEVERITY - CROSS-SECTIONAL RESEARCH

Kumar, dijital ortamların yaygınlaşması ile daha da erişilebilir boyutlara ulaşmıştır. Bağımlılık boyutundaki bu tehlikeyi araştıran çalışma, Çek Cumhuriyeti kapsamında gerçekleştirilmiştir. Kumar oynama durumunun sosyodemografik özelliklere göre değişiklik gösterebildiği ifade edilmiş, etkili önleme programlarının oluşturulması için kumar ortamının ve türlerinin incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu çalışma, sorunlu kumar davranışları ve sosyal medya arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların eksik olduğunu ifade etmiş ve bu durumu eleştirmiştir. Dijitalle doğru orantılı olarak kumar davranış riskinin artacağı öngörülmekte, bu araştırmaların önemi daha da artmaktadır.

AMAÇ

Kumar bağımlılığının ileride daha ciddi bir sorun olacağını tahmin eden bu çalışma, bu soruna vurgu yapmaktadır. Çalışmada, yetişkinlerin sosyal medya kullanımları ile sorunlu kumar şiddeti arasındaki ilişkinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma soruları ele alınmıştır:

- Demografik özelliklere göre kumar şiddetinde bir fark var mıdır?
- Sosyal medya haber tüketimi ile kumar şiddeti arasında bir ilişki var mıdır?
- Sosyal medya kullanımına yönelik olumsuz güdüler ile problemli kullanım arasında bir bağlantı var mıdır?
- Problemli sosyal medya kullanımı ile kumar şiddeti arasında bir bağlantı var mıdır?

YÖNTEM

• Metodoloji:

Bu çalışmada, yetişkin bireylerin sosyal medya kullanımları ile sorunlu kumar davranışları arasındaki ilişkinin ölçülmesi hedeflenmiş; bu hedef doğrultusunda Problemli Kumar Şiddeti Endeksi (*Problem Gambling Severity Index*) temel alınarak veri analizi gerçekleştirilmiştir. Nicel analiz süreci, istatistiksel yöntemler yoluyla ilişki, eğilim ve kalıpları ortaya koymayı amaçlarken; disiplinler arası yaklaşım davranış bilimleri, dijital teknolojiler ve halk sağlığı alanlarından kavramsal çerçeveleri bir araya getirmiştir.

- **Veri Toplama:**

Çek Cumhuriyeti'nde yapılan bu çalışmada kota örnekleme kullanılarak 16 yaş ve üzeri kişiler çalışmaya dâhil edilmiştir. Kota; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, bölge, ikametgâh büyüklüğü, internet kullanımı, çalışma durumu vb. sınırlamalar ile belirlenmiş ve 3093 katılımcıdan oluşturulmuştur. Veriler, çevrim içi anket aracılığıyla toplanmıştır.

- **Veri Analizi:**

Çalışmada, 9 maddeyi içeren Problemlili Kumar Şiddeti Endeksi (*Problem Gambling Severity Index* - PGSI) üzerinden analitik süreçler uygulanmıştır. PGSI puanı, katılımcıların verdiği yanıtlar doğrultusunda tüm maddelerin toplamı şeklinde hesaplanmıştır. Elde edilen toplam puanlar, kumar davranışının şiddet düzeyine göre kategorize edilmiştir. Analitik süreçlerde, araştırmanın sorularını yanıtlamak için çeşitli istatistiksel testler uygulanmıştır. Parametrik olmayan testler, basit ve çoklu lojistik sıralı regresyon modelleri kullanılarak veriler analiz edilmiştir.

TEMEL BULGULAR

1. Kumar oynama durumu cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Çalışmanın bulgularına göre, ortalama Problemlili Kumar Şiddeti Endeksi puanı, erkeklerde kadınlara kıyasla daha yüksek çıkmıştır.

2. Kumar oynama durumu yaş kategorilerine göre farklılık göstermektedir.

Bir diğer bulguya göre, genç yaş grubundaki bireyler kumar şiddetini daha yüksek seviyelerde deneyimlerken, bu durumun yaş arttıkça azaldığı görülmüştür. Yaşlı bireyler ise kumar şiddetini daha düşük seviyelerde yaşamaktadır. Bu doğrultuda, en yüksek puan 16-24 yaş aralığındaki bireylerde görülürken, en düşük puan 65 yaş ve üzerindeki bireylerde kaydedilmiştir.

3. Kumar oynama durumu eğitim kategorilerine göre farklılık göstermektedir.

Toplam Problemlili Kumar Şiddeti Endeksi puanlarındaki farklılıklar eğitim kategorileri arasında da tespit edilmiştir. İlköğretim mezunu bireylerin en yüksek puana ve yükseköğrenim görmüş kişilerin en düşük puana sahip oldukları görülmüştür.

4. Kumar oynama durumu ekonomik seviyeye göre farklılık göstermektedir.

Ekonomik durum açısından değerlendirildiğinde, işsizlerin ve öğrencilerin, en yüksek ortalama Problemlili Kumar Şiddeti Endeksi puanlarına sahip gruplar arasında yer aldığı görülmüştür. Buna karşılık, girişimciler ve serbest meslek sahipleri önemli ölçüde daha düşük puanlar göstermektedir.

5. Sosyal medya kullanımıyla ilgili sorunlu davranışların, problemli kumar oynama riskini önemli ölçüde arttırdığı görülmektedir.

Sosyal medya kullanımına bağlı bazı problemli davranışların, bireylerin sorunlu kumar oynama riskini anlamlı düzeyde arttırdığı görülmüştür. Örneğin, sosyal medyada geçirilen süre hakkında yakınlarına düzenli olarak yalan söyleyen bireylerin, Problemli Kumar Şiddeti Endeksi puanlarının daha yüksek olma olasılığı daha fazla çıkmıştır. Benzer şekilde, sosyal medya kullanımı nedeniyle yakın çevresiyle ciddi çatışmalar yaşayan bireylerin de oranları oldukça yüksektir.

6. Sosyal medyada haber tüketimi ile yüksek kumar oynama şiddeti arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Sosyal medya üzerinden haber izleme yoğunluğu arttıkça, kumar şiddetinin (PGSI puanı) de artabileceği görülmüştür.

Ancak bu ilişkinin güçlü olmadığı tespit edilmiş; sosyal medyada haber takibinin kumar şiddetini etkileyebileceği; fakat bu etkinin sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Burada başka faktörlerin etkisinin olabileceği vurgulanmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, seçilen sosyodemografik özellikler ve sosyal medya kullanımıyla ilgili belirli davranışların, kumar oynama şiddetiyle anlamlı ilişkiler taşıdığını ortaya koymuştur. Özellikle sosyal medyada geçirilen süre hakkında yakınlarına yalan söylemek ve bu nedenle yaşanan aile içi çatışmalar, sorunlu kumar davranışı riskini önemli ölçüde artırmaktadır. Toplumsal belirsizliklerin, kumara olan ilgiyi artırabileceği; kumarın ise giderek meşrulaşan bir eğlence biçimi hâline gelirken aynı zamanda küresel bir halk sağlığı ve sosyal politika sorunu olarak öne çıktığı görülmektedir. Bu nedenle, aşırı dijital medya kullanımının tetiklediği kumar riskleri üzerine daha fazla araştırma yapılması önerilmiş; sağlık, eğitim ve medya okuryazarlığı alanlarının önemine vurgu yapılmıştır. Etkili düzenleyici mekanizmaların geliştirilmesi ve çok aktörlü iş birliklerinin kurulmasının kritik önem taşıdığı belirtilmiştir.

Journal of Marriage and Family

Journal of Marriage and Family (JMF), aile, evlilik ve yakın ilişkiler üzerine güncel ve kapsamlı, kuramsal ve ampirik araştırmaları yayımlayan saygın bir akademik dergidir. Alanında öncü olan JMF, aile çalışmalarının disiplinler arası doğasını yansıtarak, sosyoloji, psikoloji, ekonomi ve antropoloji gibi farklı bilim dallarından araştırmacıların çalışmalarını bir araya getirir. JMF, aile yapılarının, evlilik dinamiklerinin ve bireyler arası ilişkilerin değişen toplumsal bağlamlarda nasıl şekillendiğini ele alır. Dergide yayımlanan makaleler, teorik perspektifleri zenginleştirirken, araştırma bulgularını sosyal politika yapımcılar ve uygulayıcılar için anlamlı önerilere dönüştürme potansiyeli taşır. Coğrafi veya kültürel bir sınırla kendini kısıtlamayan JMF, küresel ölçekte aile yaşamını ve ilişkileri etkileyen meseleleri inceler. Dergi, aile çalışmaları alanında güçlü bir akademik zemin oluşturarak, ailelerin toplumsal değişimler karşısındaki dönüşümünü anlamaya yönelik önemli katkılar sağlar. Her sayı, farklı metodolojik yaklaşımlar ve geniş bir konu yelpazesi sunarak okuyuculara aile ve evlilik çalışmalarını çok yönlü bir perspektifle inceleme fırsatı tanır. JMF, akademisyenlerden politika yapımcılara kadar geniş bir kitleye hitap eden kapsamlı ve derinlemesine içerikleriyle, aile çalışmalarının gelişimine öncülük eden bir referans kaynağıdır.

3

SİNGAPUR'DA BABALIK İZNİ, AİLE DİNAMİKLERİ VE ÇOCUKLARIN DAVRANIŞLARI

PATERNITY LEAVE, FAMILY DYNAMICS, AND CHILDREN'S BEHAVIOR IN SINGAPORE

Bir çocuğun doğumunun ardından babalara tanınan ve onların çocuk bakımına katılımını teşvik eden "babalık izni" konusu, Asya'da görece yeni bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu konunun etkileri Batı ülkelerine kıyasla daha geç araştırılmaya başlanmıştır. Babaların ebeveynlik rollerine katılımını artırmak ve doğurganlık oranlarını yükseltmek amacıyla önemli görülen bu politika, Singapur'da 1 Mayıs 2013 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu çalışmada ise babalık izni politikasının aile dinamikleri üzerindeki etkileri ele alınmaktadır. Babaların katılımı, çocukların refahı ve aile içi ilişkiler tek bir analitik model çerçevesinde ilişkilendirilmekte; bu yaklaşım, çalışmanın özgünlüğünü ve önemini ortaya koymaktadır. Babalık izninin aile refahını artırdığını savunan bu araştırma, babalık rollerinin önemine dikkat çekmektedir.

AMAÇ

Bu çalışma, Asya bağlamında, babalık izni politikasının aile dinamikleri ve çocukların davranışsal gelişimi üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel amacı, Asya'da babaların babalık izni kullanmasının çocukların sosyal duygusal gelişimiyle anlamlı bir ilişki taşıyıp taşımadığını ve aile içi dinamiklerin bu olası ilişkiye aracılık edip etmediğini analiz etmektir. Bu yönüyle çalışma, söz konusu bağlamda yürütülen ilk ampirik araştırmalardan biri olma özelliği taşımaktadır. Çalışmada ele alınan hipotezler aşağıdaki gibidir:

Hipotez 1a. Babalık izninin süresi, babaların katılımı, evlilik memnuniyeti ve baba-çocuk ilişkisi ile pozitif ilişkilidir.

Hipotez 1b. Babalık izninin süresi aile içi çatışma, annede duygusal sıkıntı belirtileri ve annede ebeveynlik sorunları ile negatif ilişkilidir.

Hipotez 2. Babalık izninin süresi çocukların davranış sorunlarıyla negatif ilişkilidir.

Hipotez 3. Babalık izninin süresinin çocukların davranış sorunları üzerindeki etkisi, babaların katılımı, aile içi çatışma, evlilik memnuniyeti, baba-çocuk ilişkisi, annenin duygusal sıkıntısı ve annenin ebeveynlikten kaynaklanan sıkıntıları gibi aile dinamikleri aracılığıyla şekillenmektedir.

YÖNTEM

• Metodoloji:

Bu nicel araştırmada, babalık izni kullanımı ile çocukların davranış sorunları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada bağımlı değişken olan çocuk davranış sorunları, 3-6 yaş arası çocuklar için geliştirilen Çocuk Davranış Kontrol Listesi (*Child Behavior Checklist*) kullanılarak ölçülmüş; çocukların birincil bakım sağlayıcıları, çocukların 30 farklı davranışı ne sıklıkla sergilediğini 3 dereceli bir ölçekle değerlendirmiştir. Bu verilerden hem dışsallaştırıcı (örn. öfke, aşırı hareketlilik) hem de içselleştirici (örn. kaygı, içe kapanıklık) davranış sorunlarını ölçen iki ayrı endeks oluşturulmuştur. Babalık izni kullanımı ise, babanın çocuğun doğumu sırasında kaç hafta ücretli babalık izni aldığına dair annelerin verdiği bilgilere dayanarak ölçülmüş ve üç düzeyde sınıflandırılmıştır (hiç almayanlar, 1 hafta izin alanlar ve 2 hafta veya daha fazla izin alanlar).

• Veri Toplama:

Bu çalışmanın verileri, Singapur Uzunlamasına Erken Gelişim Çalışması'ndan (*Singapore Longitudinal Early Development Study*) alınmıştır. Bu çalışma kapsamında, yalnızca anne olan birincil bakım sağlayıcıların bulunduğu ve çocukların her iki ebeveyn ile birlikte yaşadığı 2663 hanedeki 0-6 yaş arası 3895 çocuk analiz edilmiştir. Ayrıca, Singapur'da 1 Mayıs 2013'te uygulamaya giren ücretli babalık izni politikası nedeniyle, örneklem bu tarihten sonra doğan çocuklarla sınırlandırılmıştır. Babalık izni ile çocukların davranış sorunları arasındaki ilişkileri inceleyen modellerde ise örneklem, 3 yaş ve üzeri 2007 çocuktan oluşmaktadır.

• Veri Analizi:

Bu çalışmada veri analizi üç aşamalı bir süreçle yürütülmüştür. İlk olarak, babalık izni alma olasılığı ve iznin süresi üzerinde etkili olan faktörleri belirlemek için çok değişkenli lojistik regresyon analizleri kullanılmıştır. Ardından, babalık izninin aile içi ilişkiler ve çocuk davranış sorunları üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla çok değişkenli OLS regresyonları uygulanmıştır. Son aşamada, babalık izni ile çocukların davranış problemleri arasındaki ilişkide aile dinamiklerinin aracılık rolünü değerlendirmek için Karlson-Holm-Breen (KHB) yöntemi kullanılmıştır. Ele alınan aile dinamikleri şu şekildedir: Babaların çocuk bakımına ve aile yaşamına katılımı, aile çatışması, evlilik memnuniyeti, baba-çocuk yakınlığı, annenin duygusal sıkıntı belirtisi (*maternal emotional distress*) ve ebeveynlikte yaşanan sıkıntı (*parenting aggravation*).

TEMEL BULGULAR

1. Babalık izni sosyodemografik özelliklere göre değişiklik göstermektedir.

Çalışmanın bulgularına göre, babalık izninin; yaş, ırk, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi gibi faktörlere göre değişiklik gösterdiği gözlemlenmiştir. Buna göre;

- Yaşlı babaların, hem 1 hafta hem de 2 hafta veya daha fazla babalık izni alma olasılıklarının, genç babalara kıyasla daha düşük olduğu görülmüştür.
- Çinli babalarla karşılaştırıldığında, Malay kökenli babaların izin alma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür.
- Yükseköğrenim diploması ya da yeterliliği olan babaların, ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip babalara kıyasla 2 hafta veya daha uzun babalık izni alma olasılıkları daha yüksek çıkmıştır. Lisans derecesi ve üzeri eğitime sahip olan babaların da hem 1 hafta hem de 2 hafta veya daha fazla babalık izni alma olasılıkları önemli ölçüde yüksek çıkmıştır.
- Ayrıca, emek yoğun işlerde çalışan babaların, yönetici ya da üst düzey yetkili babalara göre 2 hafta veya daha fazla izin alma olasılığı çok daha düşük çıkmıştır.
- Yüksek hane gelirinin babaların babalık izni alma olasılıklarını yaklaşık %20 oranında arttırdığı görülmüştür.

2. Babalık izni aile içi çatışmayı ve ebeveynlik gerginliğini azaltmaktadır.

Çalışmanın bir diğer bulgusu, 2 hafta veya daha uzun süre babalık izni kullanan bireylerde, aile içi çatışma ve ebeveynlikten kaynaklanan gerginliğin azaldığı; evlilik memnuniyeti ile babaların çocuk bakımına katılım düzeyinin ise arttığı yönündedir. Ayrıca, 2 veya daha fazla hafta babalık izni almanın, baba-çocuk ilişkisini önemli ölçüde güçlendirdiği ve yakınlık düzeyini artırdığı saptanmıştır. Ancak, 1 haftalık babalık izni almanın ebeveynlik gerginliğini artırdığı gözlemlenmiştir. Bu durum, iznin süresinin bakım sorumluluklarını paylaşmak için yeterli olmamasından kaynaklanmaktadır.

3. Babalık izni kullanımı çocukların davranış sorunları üzerinde anlamlı bir etki yaratmaktadır.

Çalışmanın analizinin son aşamasında, babalık izni kullanımının küçük yaştaki çocukların davranış sorunları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Buradan çıkan sonuçlara göre;

- Araştırma hem 1 hafta hem de 2 hafta veya daha fazla babalık izni almanın çocukların içselleştirici davranış sorunlarının azalmasıyla önemli bir ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur. Yani, babalar ne kadar uzun süre babalık izni alırlarsa, çocukların davranış sorunları o kadar azalmaktadır.

düşünceye ilham değişime yön

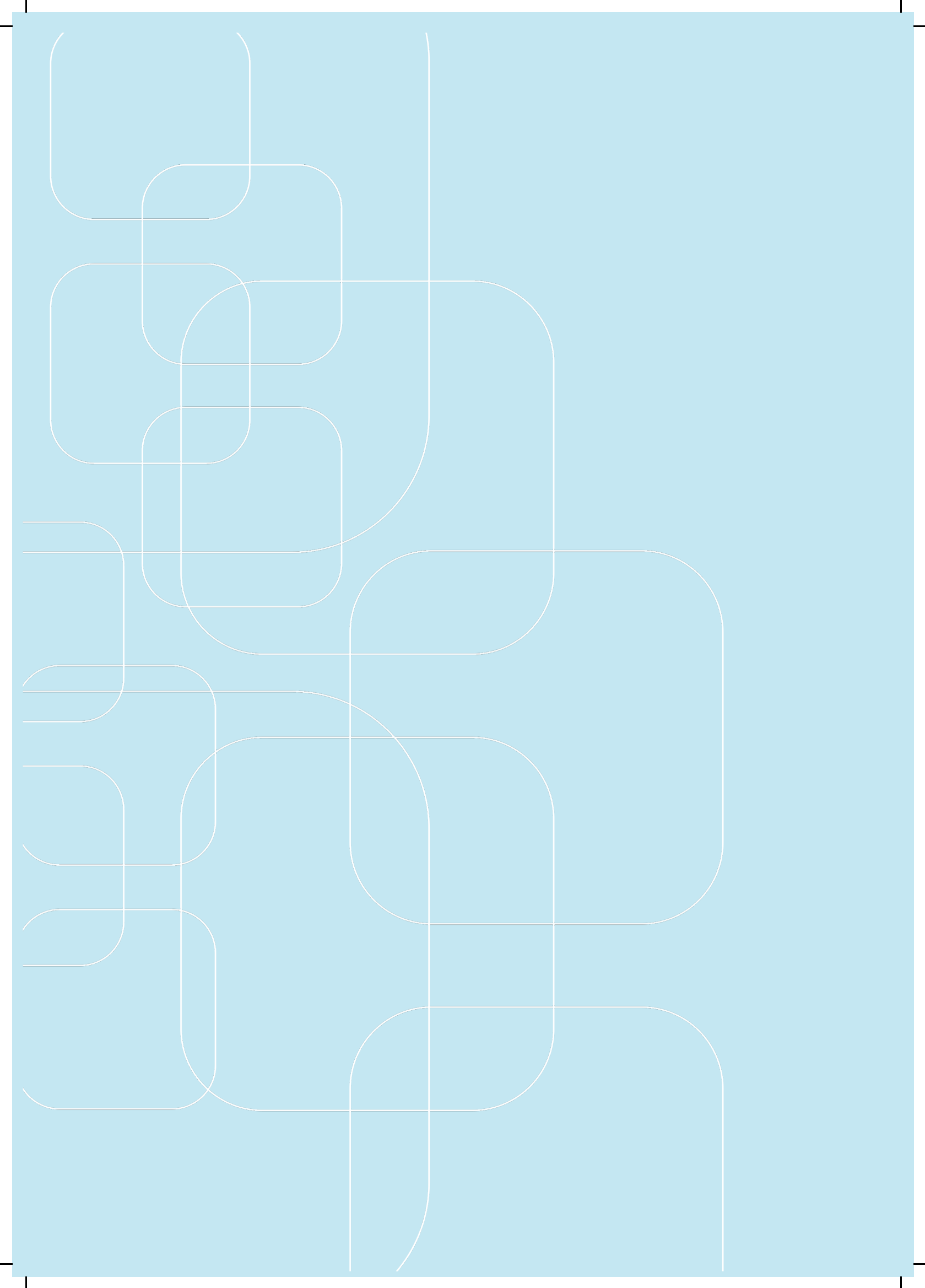
- Aile içindeki dinamikler (örneğin, aile içi çatışma, ebeveynlik tarzı) ele alındığında 1 haftalık babalık izninin çocukların içselleştirici davranış sorunlarını önemli ölçüde azalttığı görülmüştür. Ancak 2 hafta veya daha fazla babalık izni almanın bu konuda etkisiz hâle geldiği görülmüştür. Bu durum, babalık izni süresinin çocukların davranışlarını nasıl etkilediğini anlamada, aile dinamiklerinin önemli bir rol oynadığını, yani aile içindeki ilişkiler ve durumların bu etkiye aracılık ettiğini göstermiştir.
- 2 hafta veya daha uzun süren babalık izninin çocukların dışa yönelimli davranış problemleri ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu görülmüştür. 2 hafta veya daha fazla izin alan babaların çocuklarında saldırganlık, öfke ve dikkat dağınıklığı gibi dışa vurulan davranış sorunlarının daha az görüldüğü belirlenmiştir. Buna karşılık, yalnızca 1 haftalık babalık izninin çocukların dışa yönelimli davranış problemleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır.
- Aile dinamikleri (örneğin babanın katılımı, evlilik memnuniyeti, aile içi çatışma vb.) eklendiğinde, babalık izninin uzunluğunun, çocukların dışa yönelimli davranış problemleri üzerinde doğrudan etkisinin anlamını yitirdiği görülmüştür. Bu durum, aile dinamiklerinin, babalık izninin çocuk davranışları üzerinde aracılık etkisi olduğunu göstermiştir.

- Annelerde depresyon belirtileri, çocuklarda hem içe yönelimli hem de dışa yönelimli davranış problemlerinin artışıyla anlamlı şekilde ilişkili bulunmuştur. Buna karşılık, evlilik memnuniyetinin yüksek olması, çocuklarda bu tür davranış problemlerinin daha az görülmesiyle ilişkilendirilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışma, 2 haftalık babalık izninin aile dinamiklerini iyileştirdiğini ve Singapur'daki okul öncesi çocukların sosyal duygusal refahına katkı sağladığını göstermektedir. Ancak, babalık izninin ideal süresi hakkında kesin bir sonuca varabilmek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır. Çalışmanın bulguları, daha uzun süreli babalık izninin, aile dinamiklerinin aracılık etkisiyle çocukların davranış sorunlarını önemli ölçüde azaltabileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, 1 haftalık babalık izninin ebeveynlik sıkıntısını artırabileceği, buna karşın 2 haftalık iznin faydalı olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışma, babalık izninin çocukların gelişimsel sonuçları üzerindeki etkisini inceleyen ilk araştırmalardan biri olma özelliği taşımakta ve kısa süreli (2 hafta) babalık izninin bile iş-aile dengesini iyileştirebileceğini ve toplumdaki cinsiyet normlarını etkileyebileceğini göstermektedir.

Kaynak: Yeung, W.-J.J., & Li, N. (2023). Paternity leave, family dynamics, and children's behavior in Singapore. *Journal of Marriage and Family*, 85(2), 580–602. <https://doi.org/10.1111/jomf.12896>

enstitü
sosyal

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

Enstitü Sosyal tarafından hazırlanmıştır.